



Kommittédirektiv

En översyn av mindre myndigheters uppgifter och organisering

Beslut vid regeringssammanträde den 14 september 2023

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera de mindre myndigheternas verksamhet, uppgifter och organisering. Med mindre myndigheter avses som huvudregel de förvaltningsmyndigheter under regeringen som har upp till 100 årsarbetskrafter. Syftet med utredningen är att skapa bättre förutsättningar för regeringens styrning samt att främja en välfungerande statsförvaltning med hög kostnadseffektivitet och hög samhällsekonomisk effektivitet.

Utredaren ska bl.a.

- analysera om de mindre myndigheternas verksamhet och uppgifter är motiverade offentliga åtaganden, och om dessa i så fall bör utföras av staten,
- analysera vilka av de mindre myndigheternas uppgifter som är närliggande eller överlappande med andra myndigheters uppgifter,
- utifrån analysen och vid behov föreslå vilka myndigheter eller delar av myndigheters verksamhet som bör avvecklas, samt till vilken eller vilka myndigheter som eventuellt kvarvarande uppgifter bör överföras, och
- vid behov föreslå former för utökad resurssamverkan mellan myndigheter eller andra åtgärder för att de mindre myndigheternas stödverksamheter ska uppnå en högre kostnadseffektivitet.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2024.

Utgångspunkter för den statliga verksamheten

Statlig verksamhet ska bedrivas med hög måluppfyllnad och kostnads- effektivitet samt främja hög samhällsekonomisk effektivitet. Återkommande omprövning av det offentliga åtagandet är viktigt för att anpassa den offentliga verksamheten till förändrade behov i samhället.

Statlig verksamhet ska också bedrivas utifrån ett motiverat offentligt åtagande och som regel i myndighetsform. Statsförvaltningens organisering ska vara sådan att det klart och tydligt framgår vem som är ansvarig för vad, samtidigt som specialisering och sektorisering inte får leda till fragmentering och bristande helhetssyn. Myndigheter ska som regel inte ha överlappande uppgifter (prop. 2009/10:175 s. 72). Det är också viktigt att olika typer av uppgifter kan organiseras inom en och samma myndighet för att tillvarata skalfördelar och minska behov av samordning mellan olika organisatoriska enheter inom staten. Organiseringen av myndigheterna avseende deras storlek och inbördes uppgiftsfördelning m.m. ska ge goda förutsättningar för ändamålsenliga verksamheter, både i de enskilda myndigheterna och i statsförvaltningen som helhet.

Enligt ekonomisk teori finns det tre typer av motiv för ett offentligt åtagande. För det första kan det finnas någon typ av marknadsmisslyckande som innebär att högre samhällsekonomisk effektivitet kan åstadkommas genom ett offentligt åtagande. Det kan t.ex. handla om att hantera negativa externa effekter som uppstår som en följd av olika verksamheter i samhället. Det kan också handla om att tillhandahålla kollektiva nyttigheter eller möjliggöra annan verksamhet som har positiva externa effekter. Vidare kan det handla om att tillgodose kunskapsbehov i samhället, eller att säkerställa konkurrens på olika marknader. En grundläggande utgångspunkt är att det offentliga åtagandet inte bör försämra marknadens funktionssätt. Det offentliga bör som regel inte sälja varor och tjänster på marknaden och inte bedriva opinionsbildning eller företräda särintressen inom sitt verksamhetsområde.

För det andra kan omfördelning mellan individer och över tid vara ett motiv för ett offentligt åtagande. Den jämvikt som uppstår på marknaden kan t.ex. vara oacceptabel av fördelningspolitiska skäl. För det tredje kan konjunktur- stabilisering motivera offentliga åtaganden.

Ytterligare skäl för offentliga åtaganden är internationella konventioner som bl.a. kan medföra krav på inrättande av särskilda funktioner i den statliga förvaltningen.

Statliga myndigheter under regeringen

Antalet myndigheter under regeringen har minskat under en längre tid. I början av 1990-talet fanns det ca 1 400 myndigheter, som till år 2000 hade minskat till ca 650. Minskningen har därefter fortsatt, i stor utsträckning som ett resultat av sammanläggning av myndigheter. Antalet myndigheter under regeringen uppgick den 1 januari 2023 till 344 (Statsförvaltningen i korthet, Statskontoret, 2023). Av dessa är drygt 80 domstolar. Antalet förvaltningsmyndigheter under regeringen är därmed ca 260. Av dessa har omkring 120 myndigheter upp till 100 årsarbetskrafter. Översynen omfattar förvaltningsmyndigheter som ska upprätta och till regeringen lämna en egen årsredovisning, och som enligt årsredovisningen 2022 hade upp till 100 årsarbetskrafter. Undantag kan göras om en myndighet tillfälligt understiger det angivna antalet årsarbetskrafter, eller om en myndighet inom en snar framtid kommer att uppgå till det angivna antalet årsarbetskrafter. Översynen omfattar inte universitet och högskolor, myndigheter som leds av en nämnd eller vars uppgifter anges i grundlag.

Uppdraget att analysera mindre myndigheters verksamhet, uppgifter och organisering

Mindre myndigheter kan ha vissa fördelar jämfört med större myndigheter, såsom möjlighet till specialisering inom vissa områden, och mindre behov av samordning inom myndigheten. Mindre myndigheter kan dock i allmänhet inte på egen hand uppnå samma skalfördelar som större myndigheter. Mindre myndigheter har t.ex. relativt sett högre kostnader för personal, lokaler och administration än större myndigheter (Kostnader för små myndigheter, Statskontoret 2017/229-5). Det finns även utmaningar för dessa myndigheter att ha tillräcklig administrativ bemanning och upprätthålla nödvändig kompetens för att tillgodose de krav som ställs i såväl författning som andra typer av regelverk inom olika områden, t.ex. ekonomisk styrning (Ekonomistyrning i staten, ESV 2021:19) och hanteringen av öppna data (Hinder för att använda myndigheternas öppna data, Statskontoret 2018:6). Samtidigt finns det inte tecken på att små myndigheter gör väsentliga fel i större omfattning än andra myndigheter när det gäller ekonomi och administration (Ekonomistyrning i staten, ESV 2021:19). Det finns också utmaningar i styrningen av stora myndigheter, vilket bl.a. har framkommit i flera

rapporter som Statskontoret har publicerat. Detta bör även beaktas vid framtagande av förslag på sammanslagningar av myndigheter.

Utredaren ska därför

- analysera om de mindre myndigheternas verksamhet och uppgifter är motiverade offentliga åtaganden, och om dessa i så fall bör utföras av staten,
- analysera om de överväganden som legat till grund för inrättandet av myndigheterna och myndigheternas nuvarande uppgifter fortfarande är motiverade,
- analysera vilka av de mindre myndigheternas uppgifter som är näraliggande eller överlappande med andra myndigheters uppgifter,
- efter en inledande analys göra en avgränsning till de områden eller sektorer där utredaren bedömer att det är mest lämpligt att föreslå överföring och avveckling av uppgifter,
- utifrån analysen och vid behov föreslå sammanläggning av myndigheter genom överföring av uppgifter till en eller flera andra myndigheter,
- utifrån analysen och vid behov föreslå vilka myndigheter eller delar av myndigheters verksamhet som bör avvecklas, samt till vilken eller vilka myndigheter som eventuellt kvarvarande uppgifter bör överföras,
- vid analysen beakta om myndigheter i lag har uppgifter som följer av Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner,
- vid analysen beakta effekterna av en sammanslagning avseende kompetensförsörjning och andra verksamhetsförutsättningar,
- vid förslag om sammanslagning av myndigheter beakta behovet av förändrad styrning till följd av en ökad bredd i antalet uppgifter, och
- vid behov föreslå former för utökad resurssamverkan mellan myndigheter eller andra åtgärder för att de mindre myndigheternas stödverksamheter ska uppnå en högre kostnadseffektivitet.

Konsekvensbeskrivningar

De förslag utredaren lämnar ska ha sin grund i analysen av den nuvarande ordningen avseende statsförvaltningens uppgifter och organisering och en analys av de samhällsekonomiska effekterna av olika alternativ, inklusive alternativet att bibehålla den nuvarande ordningen. Vidare ska konsekvenserna för regeringens styrning analyseras. Omfattningen av analysen ska anpassas efter förslagets karaktär och ska kvantifieras i den utsträckning och i de delar det är möjligt. Utredaren ska redovisa de alternativa förslag som

övervägts, och om utredaren väljer att inte gå vidare med ett förslag ska skälen för detta anges. De antaganden som legat till grund för valet av förslag ska redovisas.

Utredaren ska beskriva hur förutsättningarna för hantering av frågor om sekretess och skydd för den personliga integriteten påverkas av förslag om sammanslagningar av myndigheter.

Utredaren ska vid förslag om överföring av uppgifter beakta hur den myndighet som tillförs uppgifter påverkas avseende bl.a. intern ledning och styrning.

Utredaren ska också översiktligt bedöma och beskriva konsekvenser av förslagen i övrigt, såsom förutsättningar för myndigheternas kompetensförsörjning. Utredaren ska bl.a. behandla konsekvenser av förslag som innebär ändrad lokalisering av verksamhet.

Utredaren ska vidare redovisa konsekvenser för myndigheternas personal av de förslag som lämnas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska inhämta synpunkter från de myndigheter som berörs av utredarens förslag om organisationsförändringar. Utredaren ska även inhämta synpunkter från Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, Kammarkollegiet, Statens servicecenter, Statskontoret och övriga berörda myndigheter. Utredaren ska också förhålla sig till redan genomförda utredningar samt till andra utredningar och uppdrag beslutade av regeringen eller Regeringskansliet som berör de myndigheter som omfattas av översynen. Det gäller t.ex. utredningen om en effektivare samordning av administrativa tjänster genom Statens servicecenter (dir. 2022:107) och utredningen om en effektiv organisation för statlig forskningsfinansiering (dir. 2022:85).

Utredaren ska löpande hålla Regeringskansliet (Finansdepartementet) informerat om sitt arbete.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2024.
(Finansdepartementet)